

No-regret maatregelpakketten

Onderwerp

Toelichting op de twee no-regret maatregelpakketten BPLG

Datum

4 juli 2023

Documentnummer

5283014

Aanleiding

In het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) heeft het Rijk aan de provincies gevraagd om aan de slag te gaan met de uitwerking van de richtinggevende doelen op het gebied van natuur, water en klimaat en een provinciaal gebiedsprogramma op te stellen. Het Rijk vraagt op 1 juli om een eerste toetsbare versie van het Brabants Programma Landelijk Gebied (BPLG), als basis voor een aanvraag uit het Transitiefonds. Gedeputeerde Staten heeft op 27 juni 2023 besloten twee pakketten aan no-regret maatregelen samen te stellen om daarmee een eerste aanvraag voor de rijksmiddelen te kunnen doen. LNV heeft hiervoor versnellingsmiddelen 2023 voorzien, vooruitlopend op de openstelling van het Transitiefonds (behandeling Eerste Kamer).

Samenstelling en samenhang no-regret maatregelpakketten

Het gaat om twee maatregelpakketten: "duurzaam perspectief voor de landbouw" en "natuur- en waterherstel". De voorgestelde maatregelpakketten bestaan uit snel uitvoerbare en deels al bestaande maatregelen op gebied van herstel van bodem- en watersysteem, extensivering van landgebruik, bosrevitalisering, omschakeling naar andere bedrijfsvoering en meer koolstofvastlegging in de bodem. Ook emissiereductie door vrijwillige bedrijfsbeëindiging inclusief het afwaarderen van vrijkomende gronden buiten het bouwblok zijn meegenomen. Deze grond kan vervolgens ingezet worden voor de omvorming van agrarische bedrijven naar extensief of natuur-inclusief (landbouw), en/of voor natuur- of waterdoelstellingen (waterkwaliteit als meekoppelkans). Naar verwachting is het beschikbaar komen van agrarische gronden een belangrijke sleutel om te komen tot een nieuwe inrichting van het landelijke gebied. Daarbij is beoogd pakketten samen te stellen die zowel beëindigen van veehouderijbedrijven faciliteren (voor ondernemers die daarvoor kiezen) alsook bij te dragen aan het perspectief en verdienvermogen van (het merendeel van) de bedrijven die hun bedrijf willen voortzetten.

Voor alle no-regret maatregelen geldt dat ze slechts een deel omvatten van de totale opgave die in de Houtskoolschets BPLG is beschreven. De maatregelen zijn dan ook te zien als een eerste stap op weg naar doelbereik in 2035. Na instelling van het Transitiefonds kan er 2 tot 3 maal per jaar een aanvraag voor financiële middelen worden gedaan. In de Houtskoolschets is de agenda voor maatregelen in uitvoering te vinden. Deze agenda biedt de basis voor de Brabantse maatregelpakketten die ingediend zullen worden bij het Transitiefonds.

De verdere uitwerking, programmering en uitvoering van specifieke maatregelen wordt waar nodig met en door onze uitvoeringpartners - onder andere waterschappen, TBO's en omgevingsdiensten - vorm gegeven.

Datum

4 juli 2023

Documentnummer

5283014

Uitvraag aan GGA-gebieden

Na het vaststellen van de Houtskoolschets in maart 2023 zijn de 15 gebieden waar we met partners werken vanuit de groenblauwe gebiedsgerichte aanpak gevraagd om input te leveren voor maatregelen in de gebieden. Het ging hierbij voornamelijk om gebieden met een stikstofgevoelige Natura 2000-opgave. De uitvraag aan de gebieden was gericht op de maatregelcategorieën uit de Houtskoolschets die gebiedsgericht ingepast kunnen worden, zowel voor korte (2024-2025) als langere termijn. Deze uitvraag aan de gebieden is gekruist met de vanuit LNV aangekondigde versnellingsmiddelen 2023. Vanuit de gebieden is constructief meegedacht en waardevolle input geleverd. In enkele gebieden paste de vraag niet bij de (visievormende) fase in het eigen gebiedsproces, waardoor er nog geen zicht bestond op concreet uitvoerbare maatregelen. Vanuit verschillende gebieden is aangegeven dat er voldoende ruimte, tijd, instrumenten en capaciteit nodig is voor uitwerking van de maatregelen in gebiedsprocessen.

De kortetermijnmaatregelen die zijn aangeleverd vanuit de gebieden passen merendeels binnen de voorgestelde pakketten maatregelen van de no-regret pakketten en zijn daar onderdeel van. Voor twee gebieden zijn aparte maatregelen opgevoerd (Markiezaat en Waterlandschap Pauwels). De aangeleverde maatregelen vanuit de gebieden zijn daarmee geborgd in de pakketten.

Aanpak piekbelasters

In navolging van het advies van de commissie Remkes staat de provincie een aanpak voor van piekbelasters, waarbij de in aanmerking komende bedrijven snel emissie kunnen reduceren door innovatie, verplaatsing of in het uiterste geval bedrijfsbeëindiging.

Met het beschikbaar komen van meerdere bedrijfsbeëindigingsregelingen wordt met name aan de laatste trede van het advies Remkes invulling gegeven. De landelijke Piekbelastersaanpak bevat daarnaast ook maatregelen voor de andere treden.

Aanvullend op de landelijke regeling zien we in Brabant mogelijkheden om (snel tot) reductie van stikstofdepositie én ten minste ook één andere relevante emissie in het kader van NPLG-doelstellingen (klimaat, nitraat) te komen via het specifiek ondersteunen van bedrijfsverplaatsingen die niet gefaciliteerd worden door de landelijke maatregelen. Te denken valt aan het faciliteren van het vinden van inplaatsingslocaties en gericht toepassen van innovatie op bedrijven met hoge stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden (de eerste twee treden van 'het trappetje van Remkes').

Hiervoor is zowel een procesaanpak nodig om maatwerk te kunnen bieden voor de desbetreffende bedrijven, alsook een uitrolsubsidie van toepasbare - al dan niet innovatieve - emissiereducerende maatregelen. De (grootschalige) uitrol van deze maatregelen zal naar verwachting een landelijk spoor worden.

Overwegingen

Innovaties spelen een rol van betekenis in de maatregelpakketten: in de voorliggende aanvraag van de versnellingsmiddelen 2023 zijn innovaties onderdeel van meerdere maatregelen. Verdere innovatieve maatregelen en instrumenten zullen in navolgende aanvragen worden opgenomen, zoals passend bij de groeiende aanpak.

Het toepassen van emissiearme stalsystemen is vooralsnog buiten de no-regret maatregelpakketten gehouden vanwege de onduidelijkheid over de vergunbaarheid. De provincie volgt hierin ook de ambtelijk verkende lijn met het Ministerie van LNV om nu geen stalmaatregelen op te voeren. In een volgende versie van het BPLG komen dergelijke maatregelen opnieuw in beeld.

Doelbereik

Alle voorgestelde maatregelen dragen bij aan de doelen van het NPLG, uitvoerbaar in 2024/2025 en zijn als effectief beoordeeld. Een aantal maatregelen kunnen op zichzelf worden uitgevoerd en levert een bijdrage aan de doelstelling van één specifieke opgave uit het BPLG. Andere maatregelen die genoemd zijn hebben juist een meervoudig, integraal effect op meerdere doelstellingen vanuit het BPLG.

De provincie doet voor de financiering van bovengenoemde en hieronder verder beschreven maatregelen een beroep op de versnellingsmiddelen 2023 (voortuitlopend op de eerste tranche van het Transitiefonds). Daarbij is het goed om te benoemen dat financiering voor de natuurherstelmaatregelen - zoals benoemd in de Natuurdoelanalyses - worden voorzien in de aanvraag voor het Landelijk Programma Natuur (LPN), tweede tranche, waar momenteel aan wordt gewerkt. Financiering van deze maatregelen zal grotendeels via het LPN lopen. De eerder beschreven aanpalende stikstofmaatregelen op het gebied van het uitkopen van agrarische bedrijven, de LBV en de LBV+ worden door het Rijk uitgevoerd en worden niet opgenomen in de no-regret maatregelpakketten.

In het voorontwerp BPLG zullen de complete maatregelpakketten worden uitgewerkt, die ook dieper in zullen gaan op hoe de verschillende maatregelen

Datum

4 juli 2023

Documentnummer

5283014

op elkaar inwerken, elkaar versterken en als totaal bijdragen aan voldoende doelbereik van het BPLG.

Datum

4 juli 2023

Documentnummer

5283014

Samenstelling no-regret maatregelpakketten

De twee no-regret maatregelpakketten bestaan uit de maatregelen waarvoor in deze aanvraag slechts een eerste deel (versnellingsmiddelen) van de middelen voor de maatregel(pakketten) wordt aangevraagd bij het Rijk. Deze twee maatregelpakketten voor de versnellingsmiddelen komen in totaal tot een aanvraag van €252 mln, wetende dat hier nog een toetsing van het Rijk op plaats gaat vinden.

Binnen de twee pakketten is opgeteld €10 mln aan uitvoeringslasten opgenomen. Het gaat dan om middelen voor interne capaciteit en voor onder andere grondverwerving, onderzoekskosten, GGA-processen en uitvoering van de maatregelen. Bij de financiële uitwerking van de no-regret maatregelen is menskracht/uitvoeringscapaciteit is nu voorlopig gerekend met 5% van de totale kosten. Hoeveel capaciteit er exact aanvullend nodig gaat zijn moet ook blijken uit de nadere uitwerking van de maatregelen. Uitgangspunt is dat de uitvoering wordt gedaan door bestaande capaciteit en waar nodig met aanvullende capaciteit waarvoor dekking is voorzien (in de bovengenoemde 10 miljoen).

Maatregelpakket "Duurzaam perspectief voor de landbouw"

Dit maatregelpakket bestaat uit maatregelen die bijdragen aan verschillende duurzame perspectieven voor agrariërs in Brabant.

1. *Maatwerkeraanpak Stikstof €20 miljoen.*

Middels deze (eigen) regeling kunnen we zeer gericht verregaande emissiereductie realiseren door toepassing van innovatieve technieken, verplaatsing (in- en uitplaatsing), of uitkopen financieren van stikstofuitstoters met emissie op overbelaste Natura 2000 gebieden, die zijn opgenomen in de NDA's. De regeling wordt complementair ingezet aan de rijksregeling (LBV+ / LBV): bedrijven die verregaande stappen willen zetten maar niet in aanmerking komen voor de LBV(+). Vrijwilligheid is daarbij het uitgangspunt. Gedachte is dat de Maatwerkeraanpak een uitgebreidere invulling van de eerdere Maatregel Gerichte Aankoop (MGA) krijgt, die de provincies in staat stelde om (toen op vrijwillige basis) gericht bedrijven met grote stikstofbelasting op te kopen. Het faciliteren van een gerichte inplaatsmogelijkheid voor bedrijven die willen verplaatsen is ook onderdeel van de maatwerkeraanpak.

2. *Biodiversiteitsmonitor akker- en tuinbouw €5 miljoen.*

De grote groep van agrarische bedrijven die willen blijven moet ook verduurzamingsstappen zetten, steeds binnen het kader van een goed verdienmodel. Dit willen we ondersteunen door uitbreiding van de Biodiversiteitsmonitor van melkveehouderij naar akker- en tuinbouw,

gekoppeld aan Bodem-up. In de melkveehouderij werken we inmiddels succesvol met het bevorderen van de duurzaamheid van agrarische bedrijven via de Brabantse Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij. Samen met het Bedrijfs Bodem en Waterplan (onderdeel van Bodem Up) is dit een krachtig instrument gebleken. We verbreden dit naar de plantaardige sectoren om zo Brabant Breed toe te werken naar zowel Hoogproductieve Duurzame (kringloop)landbouw als NatuurInclusieve Landbouw in alle sectoren. Dit is nodig voor het realiseren van onze beleidsdoelen ten aanzien van water, bodem, klimaat en biodiversiteit. Met deze verbreding wordt het ook makkelijker voor sectoren om samen te werken aan verduurzaming en het sluiten van kringlopen. Door breed met KPI's te werken bevorderen we de mogelijkheden om beloning van duurzaamheidsprestaties vanuit de markt vorm te geven. Bedrijven kunnen zo hun prestaties zichtbaar maken aan marktpartijen, zowel de ketenpartners voor hun producten als marktpartners voor carbon credits.

Datum

4 juli 2023

Documentnummer

5283014

3. *CO2 vastlegging in landbouwbodems €1 miljoen.*

Opstartkosten financieren voor projecten t.b.v. koolstofcertificaten op basis van methoden van stichting nationale koolstofmarkt (SNK), zodat de markt het daarna kan overnemen. Vanuit het NPLG is het doel opgenomen om 0,5 mton extra CO2 vast te leggen in minerale landbouwbodems in 2030. Daarnaast is ook een landelijk doel gesteld voor extra 0,4 - 0,8 mton extra CO2 vastlegging in bossen. Via de verkoop van koolstofcertificaten kan CO2 vastlegging een extra bouwsteen zijn in het verdienmodel van agrarische ondernemers die duurzamer willen produceren, daarnaast kan het ook de aanleg van extra bos ondersteunen. Via de stichting nationale koolstofmarkt (SNK) zijn verschillende methodedocumenten (o.a. voor blijvend grasland, akkerbouw, agroforestry, bos en vezelhennep) beschikbaar waarmee koolstofprojecten kunnen worden opgezet en uitgevoerd. SNK beoordeelt de projecten en geeft na goedkeuring Nederlandse CO2 certificaten uit, die agrariërs en landgebruikers kunnen verkopen aan Nederlandse organisaties (bedrijfsleven en overheden), waarmee extra inkomsten worden gegenereerd vanuit de markt. Het is onderdeel van de vrijwillige CO2 markt, dus bedrijven kunnen de CO2 vastlegging niet voor de eigen sector claimen. Op dit moment zijn de opstartkosten van dergelijke projecten vrij hoog terwijl de inkomsten uit koolstofcertificaten pas na deze opstartperiode worden gegenereerd. Ook de lange looptijd van CO2 projecten leidt tot meer risico's en onzekerheid bij de initiatiefnemer. Door de eerste projecten te ondersteunen kan de vrijwillige CO2 markt in Noord-Brabant worden opgeschaald. Naast de bijdrage aan extra CO2 vastlegging dragen deze projecten integraal bij aan de doelen in het BPLG als het gaat om ontwikkeling van nieuwe verdienmodellen in de landbouw, natuur en de waterkwaliteit.

4. *Emissiereductie door bedrijfsinnovaties €10 miljoen*

Kern van de maatregel is dat minimaal vijf voer- en managementmaatregelen onderdeel gaan uitmaken van de op handen zijnde pilotreeks 'real-time' meten en monitoren.

Het gaat om voer- en managementmaatregelen waarvan het –op voorhand- de verwachting is dat zij plus minus 30% aan reductie kunnen bijdragen op het gebied van emissies van ammoniak, en methaan en/of geur. In beginsel gaat het dan om maatregelen (bijvoorbeeld voer of mest additieven en of reinigingsmiddelen) die reeds oriënterend zijn onderzocht waarbij de resultaten aanleiding geven dat bovengenoemde reducties aannemelijk zijn en verder onderzoek op praktijkschaal nodig is. De pilotreeks 'real-time' meten en monitoren omvat een traject waarbij op 25 veehouderijlocaties wordt gemeten aan (innovatieve) emissiearme stalhuisvestingssystemen. Dit traject is erop gericht om het real time meten en monitoren in veehouderijstallen in de praktijk te beproeven, technisch verder uit te werken, ervaring op te doen met de dataverwerking en de vervolgstappen in beeld te brengen rondom het inpassen in de Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH).

5. *Extensivering €83 miljoen.*

Door extensivering van gronden sluiten we aan op de energie die er in de gebieden en bij individuele ondernemers zit om bij te dragen aan het realiseren van de beleidsdoelen voor natuur, water en klimaat. Zo benutten we de kansen die er zijn en geven we een impuls aan verdere planvorming voor en uitvoering van de Transitie Landelijk Gebied. Het gaat hierbij om het blijvend extensiveren van 1.700 hectare landbouwgrond voor diverse GGA-gebieden en individuele voorstellen voor NatuurInclusieve Landbouw (zoals de aanvragen van de GOB-lijst van december 2022), vergelijkbaar met het Ondernemend Natuurnetwerk (ONNB), met agroforestry, met andere teelten (nat of droog) en aanpassing waterhuishouding. Op basis van vrijwilligheid. Ook kan dit ondersteunend worden ingezet bij de Maatwerkaanpak als de daarbij gekochte grond na extensivering wordt doorverkocht aan ondernemers. Dit draagt tegelijkertijd bij aan het realiseren van ons beleidsdoel van 500 NIL-bedrijven en 15% areaal biologisch.

Datum

4 juli 2023

Documentnummer

5283014

Maatregelpakket "Natuur- en waterherstel"

Dit maatregelpakket richt zich met name op natuurherstel voor Natura 2000-gebieden en stikstofgevoelige natuur en het behalen van de KRW-doelen.

1. *Water vasthouden (watersysteemmaatregelen) €75 miljoen.*

Dit omvat diverse maatregelen en projecten voor het vasthouden van water, waaronder verdrogingsbestrijding, maatregelen in de beekdalen voor de KRW (beek- en kreekherstel, vismigratie) en bodem vitaliteit (opschalen Bodem-Up), in lijn met het [grondwaterconvenant Noord-Brabant 2021-2027](#).

Het doel van het klimaatrobuust inrichten van het regionaal

watersysteem en meer water vast houden, is de infiltratie naar het grondwater te bevorderen en de grondwaterstanden te verhogen. Door een hogere oppervlaktewaterstand infiltreert meer water en wordt de grondwaterstand verhoogd. De grondwatervoorraad kan ook lokaal worden aangevuld door water vast te houden op perceelniveau, waardoor de afvoer wordt vertraagd, infiltratie toeneemt en de grondwaterspiegel stijgt. Via opschaling van het reeds bestaande programma Bodem UP (in areaal en het aantal deelnemers) wordt door het verbeteren van de bodemvitaliteit ook gewerkt aan het vergroten van het waterbergend vermogen van de bodem. Daarnaast zijn deze maatregelen ook deels noodzakelijk voor het realiseren van de KRW-doelen.

Datum

4 juli 2023

Documentnummer

5283014

2. *GGA Markiezaat €8 miljoen.*

Het Markiezaatmeer kampt met aanzienlijke uitdagingen op het gebied van waterkwaliteit. Het troebele en algenrijke water vormen een belemmering voor recreatie en natuurontwikkeling en zorgt ervoor dat doelen voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de Natura 2000 niet behaald worden. Met het Brabants Landschap en Waterschap Brabantse Delta wordt een versnellingspakket uitgewerkt met diverse maatregelen voor natuurherstel. In dit integrale plan zijn doelen voor N2000, Natuurnetwerk Brabant, waterkwaliteit en droogte aanpak meegenomen (inclusief het broedeiland voor vogels). De middelen worden aangevraagd in dit versnellingspakket aangezien Markiezaat geen stikstofgevoelige natuur betreft (eis Landelijk Programma Natuur (LPN)), maar wel in de breedte bijdraagt aan de NPLG doelen. Gemeente Bergen op Zoom, waterschap Brabantse Delta en Brabants Landschap hebben het project gezamenlijk voorbereid.

3. *Waterlandschap Pauwels €2 miljoen.*

Dit project richt zich op het, in cofinanciering met gemeente Tilburg, realiseren van een klimaatrobuust gebied gericht op het vasthouden van water en hydrologisch herstel in het gebied grenzend aan GGA Loonse en Drunense duinen en de Brand. Daarmee draagt het bij aan de NPLG-doelen op het gebied van water (KRW) en natuur (Natura 2000 en VHR). De eerste fase waarvoor nu middelen worden aangevraagd is voor de 'recropassage'. Middels deze ecologische verbinding over de N261 wordt uitwisseling van flora en fauna tussen Huis ter heide en Natura 2000-gebied de Loonse en Drunense Duinen in de toekomst mogelijk. Het is onzeker of het mogelijk is om dit onderdeel van Pauwels uit LPN-middelen te financieren gezien de vereiste voor LPN dat het een directe bijdrage moet leveren aan versnelling van het herstel van stikstofgevoelige natuur. De recropassage draagt echter wel direct bij aan de NPLG-doelen.

Naast deze recropassage wordt binnen Landschapspark Pauwels onder andere ingezet op grootschalige natuurrealisatie, nieuw bos, anti-verdrogingsmaatregelen, waarmee onder andere ook de kwelstromen naar Natura 2000-gebied de Loonse en Drunense Duinen weer wordt

versterkt. In dit proces van gebiedsontwikkeling van het Landschapspark wordt ook de aanwezige landbouw meegenomen. Aangezien dit een zorgvuldig proces met betrokkenen vraagt, kent dit een langere doorlooptijd en voorbereiding dan de recropassage als afzonderlijk project binnen Landschapspark Pauwels. Deze zijn in de tijd en in procedure dan ook los van elkaar gekoppeld.

Datum

4 juli 2023

Documentnummer

5283014

4. *Bosrevitalisatie €18 miljoen.*

Revitalisatie van 3.600 ha bestaand bos (van in totaal 20.000 ha), prioritair in stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. Bij revitalisatiemaatregelen van de bossen richten we ons op het herstel van de veerkracht van de bosecosystemen. Bossen moeten in staat zijn zich aan te passen aan de veranderende omstandigheden, zonder daarbij hun essentiële functionaliteit te verliezen.

Door het uitbreiden bestaande regeling kan de uitvoering en realisatie snel worden opgeschaald. Deze maatregel is complementair aan de NDA-maatregelen die via LPN worden gefinancierd.

Revitalisering van bestaand bos is nodig voor herstel van de biodiversiteit en voor meer CO₂-opslag. Daarnaast zorgen bossen voor aanvullende ecosystemendiensten, zoals verbeterde waterkwaliteit (KRW), ruimte voor recreatie en een bijdrage aan de circulaire economie.

5. *Groenblauwe dooradering (GBDA) €20 miljoen.*

Groenblauwe dooradering is een opgave voor het hele Brabantse landelijk gebied en bestaat onder meer uit ecologisch beheerde dijken, vaarten, waterlopen, bermen, hagen, houtwallen, lanen, drassige zones, landschapselementen en kruidenranden bij akkers. Groenblauwe dooradering is met name op de hoge zandgronden goed te combineren met de opgave voor de bossenstrategie en op de lagere gronden met waterberging/infiltratievelden. Deze opgaven versterken elkaar. Ook draagt GBDA bij aan de VHR doelen, zoals beschreven in het NPLG.

Het realiseren van GBDA kan via twee bestaande regelingen: ANLB (Agrarisch Natuur en Landschaps Beheer) en Stila (Stimuleringsregeling Landschap), middels zowel incidentele als structurele middelen.

Via het ANLB, een regeling specifiek voor agrariërs gaat het om een extra openstelling voor bodempakketten en leefgebied dooradering (koppelt aan bodem-up/versterkend).

Landelijk loopt de discussie of de door de provincie voorgefinancierde kostenstijging (agv indexatie) gedekt moet worden uit het Transitiefonds. Er is gekozen om deze middelen niet op te voeren binnen dit maatregelpakket (omvang totale kostenstijging 7 mln euro, waarvan nu voorgefinancierd 2,5 mln), in lijn met het advies vanuit IPO om dit niet op te voeren.

Via Stila: deze regeling richt zich op agrariërs en particuliere grondeigenaren en is gericht op groenblauwe dooradering en landschapskwaliteit. Grondeigenaren kunnen een vergoeding aanvragen voor de aanleg en het beheer van landschaps-, en

waterelementen, wandelpaden over boerenland en randen. Daarbij horen ook vergoedingen als tegemoetkoming voor de inbreng van landbouwgrond bij de aanleg van nieuwe landschapselementen. Met extra middelen kan deze regeling provinciebreed inzetbaar worden (ipv deelgebieden), en is het mogelijk om het subsidieplafond op te hogen. De regeling is al getoetst in Brussel en is daarmee staatssteun-proof.

Datum

4 juli 2023

Documentnummer

5283014